ÇOK ACELE ve SÜRELİ

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Araştırma Planlama ve Koordinasyon
Kurulu Başkanlığı

SAYI : KDD.SÖ.2.01/4023 ..../08/2004
KONU : Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: 29.07.2004 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-6743 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ekinde alınan ve İstanbul Milletvekili Emin ŞİRİN'e ait 7/3314 esas nolu yazılı ve Kırşehir Milletvekili Hüseyin BAYINDIR'a ait 6/1248 esas nolu sözlü soru önergelerine ilişkin Bakanlığımız görüşleri ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Sami GÜÇLÜ
Bakan

EKLER:
EK- 1 Görüş 7/3314 (1 adet – 4 sayfa)
EK- 2 Görüş 6/1248 (1 adet – 2 sayfa)

YAZILI SORU ÖNERGESİ

Önerge Sahibi : Emin ŞİRİN
İstanbul Milletvekili
Esas No : 7/3314

Cartagena Biyogüvenlik Protokolü Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesine ek olarak hazırlanarak Ocak 2000'de kabul edilmiş ve Ülkemiz tarafından 24 Mayıs 2000 tarihinde imzalanmıştır. Protokol, Bakanı olduğunuz hükümette 17 Haziran 2003 tarihinde T.B.M.M.'nde görüşülerek 4898 sayılı Kanun ile kabul edilmiş ve 24 Haziran 2003 tarih ve 25148 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Cartagena Biyogüvenlik Protokolünü imzalamış ülkelerde sınırı aşan hareketlerin de ortak olması amacıyla, Protokolün 24 Ekim 2003 tarihinde yürürlüğe girmesi gerekirken ABD'nin isteği ile 11 Eylül 2003 tarihinde yürürlüğe girmiş, ancak, son hazırlıkların tamamlanması amacıyla tanınan 3 aylık ek sürede bir değişiklik yapılmamış ve 24 Ocak 2004 tarihinden itibaren genetik modifiye organizmalar (GMO) aktif ticarete açılmıştır.

Avrupa Birliğinde 19 Mayıs 2004 tarihinde transgenik çeşitlerin tarımına ve gıda olarak kullanılmasına ilişkin moratoryumun kalkması AB'li bakanların oy çokluğu ile gerçekleşmiştir. İrlanda, Hollanda, Finlandiya, İsveç, İngiltere ve İtalya'nın oyları karşısında Danimarka, Yunanistan, Fransa, Lüksemburg ve Avusturya olumsuz oy kullanmışlar, Portekiz, Almanya ve İspanya ise çekimser kalmıştır.

Intergovernmental Committee for The Cartagena Protokol (ICCP-3), Plenary Statement, 22 Nisan 2002 tarihli "Cartagena Biyogüvenlik Protokolü ve Biyolojik Silahların Kontrolü Arasında Birlikte Çalışma İçin Acil Gerekseme" adlı raporunda şu ifadeler yer almaktadır;

"Biyogüvenlik Protokolü'nün ordu kontrolü ile de ilişkilendirilmesi;

- Biyogüvenlik Protokolü ile Biyolojik Silah Anlaşma Toplantıları arasında değiştiği gözlenen durum,
- Biyolojik silahların kontrolü ve genetik mühendisliğinin barışçıl olmayan kullanımının nasıl olabileceği ilişkisinin, biyogüvenlik protokol çalışması altına alınması,
- GMO'ların kötü amaçlı kullanılmasını önlemek için Biyolojik Silah Toplantıları ile birlikte çalışma programının geliştirilmesi,
- Biyogüvenlik ve biyolojik silahların kontrolü arasındaki ilişkiye ithaf edilmiş komponentleri içerecek şekilde Biyogüvenlik Protokolünün kapasitesinin geliştirilmesi, nedenlerinden dolayı gereklidir.

Bu protokolün, Biyolojik Silah Toplantıları ile ilişkisi ve rolü konusunda aynı fikirde olan bazı ülkelerde (Meksika, Peru, Fransa, İtalya) protokol bu yönden değerlendirilmiş, birlikte çalışma kapasitesinin geliştirilmesi ve teknoloji transferleri teklif edilmiş ve konunun biyogüvenlik ve dünya güvenliği için çok büyük önem taşıdığı belirtilmiştir."

Güney Afrika Hükümeti 3 Mart 1997 tarihinde, bitki ürünleri ve etnik populasyonlarını araştırma altına aldıklarını ve 18 agro-terörizm patojenini, hedef bitki populasyonlarını ve dünya üzerindeki lokasyonların belirten raporlarını Cenevre'de sunmuşlardır.

ABD Hükümetinde ülke güvenliği ve halk sağlığı problemlerine bilim adamlarının katkıda bulunmasını kolaylaştırmak amacı ile akademik bilim adamlarından kurulan JASON Grubu, 1997 yılında genetik modifiye biyolojik silahları;

- Çift yönlü biyolojik silahlar

- Gen terapisi
- Steath (gizli) viruslar
- Host-swapping (konakçıyla değiş tokuş yapan) genler
- Designer (plan kuran) genler
- Designer (plan kuran) hastalıklar
- BW (bioweapon) toksinler
- Bioregülatör bileşikler
- Yılan-akrep zehirleri, şeklinde gruplandırmış olup, herbirini detaylı şekilde açıklamışlardır.

Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Biyoteknoloji ve Biyogüvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2000), 6. sayfada;

"Ayrıca, insanlık için sürekli bir tehdit oluşturan biyolojik silah riski de modern biyoteknolojilerin kullanımı ile daha da artacaktır. Barışçı olmayan amaçlarla üretilmesi mümkün olan bazı GDO'ların (bitki zararlıları, hayvan virusları vb.) aynı zamanda ekonomik savaş aracı olarak kullanımı da gözardı edilmemesi gereken bir tehlike olarak ele alınmalı ve önleyici mekanizmalar harekete geçirilmelidir."

Söz konusu Komisyon Raporunun 9. sayfasında;

"Moleküler biyoloji ve modern biyoteknoloji araştırmaları açısından çok önemli olan laboratuvar altyapısı bakımından da ülkedeki durum iç açıcı değildir. Bu alanlarda çalışmalar yapmak için gerekli olan moleküler genetik, hücre biyolojisi, protein kimyası, deney hayvanı ve bitki kültürü laboratuvarlarının tamamına sahip olan merkez sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır. Buna karşılık, PCR tekniği uygulayan laboratuvar sayısı hızla artmaktadır. Ancak, çoğu zaman "bir PCR aleti, eşittir bir moleküler biyoloji laboratuvarı" anlayışı ile kurulan bu laboratuvarların kısa zamanda araştırma laboratuvarı düzeyine gelmeleri beklenmemelidir."ifadeleri yeralmaktadır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar ve Gıda Güvenliği kitapçığında;

- İnsan ve hayvanda allerjik ve toksik etkisi olan genlerin aktarılması,
- Transfer edilen genlerin, insan ve hayvan bünyesindeki mikroorganizmalarla birleşme ihtimali,
- Genetiği değiştirilmiş bitki tarafından üretilen toksinlerin hedef dışı organizmalara etki etme riski,
- Virüs kaynaklı genlerin dayanıklılık genini diğer viruslara transfer etme ihtimali,
- Süper tohum ve süper pestlerin oluşması, ifadeleri yeralmaktadır.

1996-1999 periyodu için genetik olarak modifiye edilmiş mikroorganizmaların kullanımını içeren 90/219/EEC direktifi baz alınarak hazırlanan 2001 Komisyon Raporunun 11.tablo içeriği olan " Atıklar"la ilgili olarak; Avustralya, Belçika, Finlandiya, Fransa, Almanya, İrlanda, İspanya, İsviçre ve İngiltere'nin GMO Atıkların imhasını "3 Güvenlik Düzeyi"nde ele almaktadır.

Sorular:

SORU 1. Cartagena Biyogüvenlik Protokolü ve konuyla ilgili kanun taslaklarının hazırlanma sürecinde ICCP-3'ün sözkonusu raporu değerlendirmeye alınmış mıdır? Alınmış ise çalışmalara Milli Savunma Bakanlığı katılmış mıdır? Değerlendirmeye alınmadı ise nedenleri nelerdir?

CEVAP 1. Bakanlığımız tarafından hazırlıkları yürütülmekte olan "Ulusal Biyogüvenlik Kanun Taslağının" hazırlık sürecinde 50 değişik kurum ve kuruluştan ortalama 85 uzmanın katılımı sağlanmıştır. Biyogüvenlik kapsamına girebilecek tüm

konular göz önüne alınmıştır. Öncelikle konu ile ilgili olarak mevcut yasal düzenlemeler ve alt yapı durumu ortaya konmuştur. Bu çalışmalar sonucunda Biyogüvenliğin yeni bir yasal düzenleme ile ele alınması gerektiği sonucuna varılmıştır. Kanun taslağı hazırlanırken temel prensip olarak Cartagena Biyogüvenlik Protokolü ve bağlı kararlar ile ülkemiz gerçekleri de dikkate alınarak Biyolojik çeşitlilik yanında insan, hayvan ve çevre sağlığı da tüm boyutları ile göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda, modern biyoteknolojinin yeni biyolojik silahlar geliştirmede çok önemli imkanlar sunduğu gerçeği de dikkate alınmıştır. Dolayısıyla, biyolojik silah olarak kullanılabilecek hususlar da Kanun kapsamına alınmıştır. Çalışmalar süresince Milli Savunma Bakanlığı yetkilileri ile irtibat içinde olunmaya gayret edilmiş ve Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nden (GATA) katılım sağlanmıştır. Kaldı ki, kanun taslağı diğer Bakanlıkların görüşlerine açıldığında adı geçen Bakanlık görüşü yine ayrıca dikkate alınacaktır.

Diğer yandan, ICCP-3 tarafından kabul edilen bir rapor olup, raporda öngörülen hususların karara dönüştürülmesi için Sözleşme Sekreteryası tarafından öngörülen hususların her biri için karar metnine esas olacak çalışmaların yapılması ve önerilen kararların da Taraflar Konferansınca onaylanması gerekmektedir. Bir diğer önemli husus da her iki sözleşme mekanizmalarının ortak çalışma yapmayı kabul etmelerinin sağlanmasıdır. Ancak bu çalışmalar tamamlandıktan sonra Cartagena Biyogüvenlik Protokolünün kapsamının Biyolojik Silahlarla ilgili komponentleri içerecek şekilde genişletilmesi gündeme gelebilecektir. Bu genişleme gerçekleştiğinde ilgili hükümlerin yerine getirilmesi için gerekli çalışmalar yürütülecektir.

SORU 2. ICCP-3'ün söz konusu raporu hakkında bugüne kadar olan gelişmeler takip edilmiş midir?

CEVAP 2. Söz konusu rapor ile ilgili gelişmeler takip edilmektedir. 2004 yılı Şubat ayında Kuala Lumpur/Malezya'da yapılan Cartagena Biyogüvenlik Protokolü I.Taraflar Konferansında ICCP-3'de alınan kararın uygulaması ile ilgili bağlayıcı bir karar alınmamıştır. Alınabilecek bağlayıcı bir karar her iki sözleşmenin Sekretaryaları arası görüşmeler ve her iki sözleşmenin Taraflar Konferansının kabulü ile uygulamaya girecektir.

SORU 3. Agroterörizm patojenleri konusunda çalışmanız var mıdır? Varsa nelerdir? Olası bir agroterörizm saldırısına karşı önlemleriniz, hazırlıklarınız ve acil durum eylemleriniz nelerdir? İlgili diğer Bakanlıklarla ortak çalışmalarınız var mı?

CEVAP 3. Bu konuda Bakanlığımızın herhangi bir çalışması bulunmamaktadır.

SORU 4. Tohum ve gıda maddeleri ithalatında gümrüklerden numune alınarak GDO ve GM biyolojik silahlar açısından analizi yapılıyor mu? Yapılmıyor ise nedenleri nelerdir?

CEVAP 4. GDO'lu bitki çeşitlerine ait sertifikalı tohumların ithalatına, üretimine ve tesciline izin verilmemektedir.

Diğer taraftan tohum olarak ülkemize ithalatı yapılacak olan ürünler için 1998 yılında yürürlüğe konulan "Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri Hakkında Talimat" kapsamında gerekli tüm analizler yapılmaktadır. Ancak, bu analizler içerisinde doğrudan biyolojik silah kavramı dikkate alınmamaktadır.

SORU 5. Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Biyoteknoloji ve Biyogüvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda belirtilen hususları hazırladığınız Kanun Taslaklarında değerlendirmeye aldınız mı?

Almadıysanız nedenleri nelerdir?

CEVAP 5. Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Biyoteknoloji ve Biyogüvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda belirtilen hususlar Bakanlığımızca hazırlanan Kanun Taslaklarında değerlendirmeye alınmıştır.

SORU 6. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar ve Gıda Güvenliği kitapçığında belirtilen hususların, süper virusların oluşumuna ve spontan biyolojik silâhların meydana gelmesine neden olabileceği yönündeki araştırmalarınız ve önlemleriniz nelerdir?

CEVAP 6. Öncelikle bu tür durumların gelişimi için ülke içinde yoğun üretimlerin olması, buna ilave olarak, söz konusu virüs ve patojenleri değişime zorlayacak baskıların oluşması gerekmektedir. Bu hususlarla ilgili doğrudan bir araştırma faaliyeti olmamakla birlikte, yürürlükte bulunan ilgili Talimat kapsamında yapılan çalışmalarda bu hususlarda takip edilebilmektedir. Söz konusu Talimat kapsamında yapılan çalışmalarda bu anlamda bir bulguya rastlanmamıştır. Bu hususlarla ilgili olarak alınacak önlemler her bir ürün ve durum için farklı olmaktadır. Her bir ürün yada durum kendi içinde değerlendirilerek (case by case) ürüne ve duruma özel risk yönetim planları hazırlanacaktır. Kanun taslağında bu hususun tüm GDO ve ürünleri için uygulanması öngörülmektedir. Yani, üretim ya da tüketimine izin verilecek her ürünün bir risk yönetim planı bulunacaktır.

SORU 7. Süper pestlerin olası oluşumuna karşı aldığınız önlemler nelerdir?

CEVAP 7. Süper pestlerin olası oluşumu da yukarıda belirtildiği üzere risk yönetimi planında değerlendirilecektir

SORU 8. Yukarıda belirtilen hususlar kapsamında GMO atıkları hakkında neler yaptınız? Bu konuda bir çalışmanız yoksa Türkiye'deki genetik kirlilik ne boyuttadır?

CEVAP 8. Ülkemizde bu ürünlerin üretimi olmadığından yalnızca alan denemelerinden gelen atıklar söz konusudur. Bu atıklarda, halihazırda yürürlükte olan "Transgenik Kültür Bitkilerinin Alan Denemeleri Hakkında Talimat" kapsamında değerlendirilmekte ve tüm atıklar uzmanlar nezaretinde uygun yöntemlerle yok edilmektedir. Dolayısıyla, GMO'lar nedeniyle bir genetik kirlenme söz konusu değildir. Bu konuda ileriye dönük olarak alınabilecek tedbirlerin temel prensipleri Bakanlığımızca hazırlanan Kanun Taslağında yer almaktadır.